

~ 1 ~

27.09.2019

דף מידע 229

חברי ארגון נכבדים

- [תשעים שנה ושבעים שנות במה מלאו לשמוליק עצמון וירצב](#)
- [אודות המכון הפולני](#)
- [סמסטר סתיו בלימודי השפה הפולנית 24.10.19](#)
- [תאטרון Ludowy מקרקוב, בתאטרון הסימטה יפו מעלה את ההצגה "Miss Julie 28.10.19](#)
- [מפגש בספריית בית אריאלה ת"א שיוקדש לתרגום מפולנית של "חנויות קינמון ו"בית המרפא בסימן שעון החול"](#)
- [של ברונז שולץ בתרגומה של מירי פז 29.10.19.](#)
- [הכדורגל שהפך למציל.](#)
- [הסרט "השלב האחרון" - ונדה יקובובסקה "אם כל סרטי השואה"](#)
- [קורס על יהודים שהצילו יהודים אחרים בתקופת השואה.](#)
- [אתר ההנצחה בפלשוב- עצומה לשכנע את תושבי השכונה הגובלת במחנה שלא להתנגד לתכניות ההנצחה ואתר זיכרון.](#)
- [יהודים במרד ורשה.](#)

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03- 6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 2 ~

תשעים שנה ושבעים שנות במה מלאו לשמוליק עצמון וירצר

התאטרון הלאומי הבימה בשיתוף המכון לקידום תיאטרון יהודי
גאים לארח את

שמוליק עצמון - וירצר
שחקן התיאטרון הלאומי הבימה
מיסד ומנהל תיאטרון היידישפיל במשך 25 שנה

למופע הוקרה לציון
70 שנה על בימות התיאטרון
90 שנה על בימת החיים

ביום שישי 20/9 בשעה 12:00
בתיאטרון הבימה אולם בלאנש רפפורט

ברכות
נשיא המדינה, מר ראובן ריבלין
ראש עיריית תל אביב-יפו, מר רון חולדאי
המשנה לנשיאת בית המשפט העליון כדרימס כבוד השופט אליקים רובינשטיין
נשיא המכון לקידום תיאטרון יהודי הרב מיכאל מליאור
הגנרית מוטי סנדק, מנכ"ל המכון לקידום תיאטרון יהודי

ההצגה
יוסל רקובר מדבר אל אלוהים
מאת: צבי קולץ
בבימוי: שמוליק עצמון - וירצר

הרמת כוסית

חודות

הפרו ע"ש
מושקוביץ יעקב
וולדיסלבה ז'ל

לאישור הגנה תיאטרון הנפש
info.nephesh@gmail.com או במייל חוזר 03-5221101

שמוליק, יקיר הקהילה הבילגוראית שלנו ובעל זכויות רבות כשומר הסף של שפת היידיש, מקימו ומנהלות של היידישפיל כ 25 שנה, שחקן שהייתה לא הזכות להופיע בין היתר בהבימה ובתיאטרון זווית לצד שחקנים אדירים כמסקין, קלצ'קין, חנה רובינה, שמואל רודנסקי, דז'גאן ותקצר היריעה למנות את כולם, מי שזכה לפרסים, כבוד וכיבודים על מפעל חייו ופעילותו הבלתי נדלית, והוא אינו חדל וממשיך להיות נמרץ, פעלתן, יוזם ומבצע. תמיד בתנועה, בארץ ובארצות אירופה, ראשו ממציא לנו כל הזמן רעיונות וחידושים ואנו רק תקווה שלעולם לא יחדל.

ביום ששי 20.09.19 חגגו לכבודו אירוע ב"הבימרתף" ובין המברכים אותו היו נשיא המדינה רובי ריבלין, ראש העיר של תל-אביב מר רון חולדאי, סגן נשיא בית המשפט העליון, לשעבר, השופט אליקים רובינשטיין, פרופ' גד קיינר קיסינגר, מנכ"ל המכון לקידום תיאטרון ותרבות יהודית מר מוטי סנדק, ואתור בארה – בשם העיר בילגוראיי. את האירוע הנחתה ענת עצמון – בתם של שמוליק והניה עצמון. ושמוליק חתם אותו בהופעה במונולוג "יוסל רקובר מדבר עם אלוהים".

דברי הברכה של אתור בארה לשמוליק:

שמי אתור בארה. נולדתי ואני גר בבילגוראיי. בילגוראיי הייתה והיא מקום יוצא דופן. לפני המלחמה התגוררו בעיר יהודים שהיו כ 60% מהאוכלוסייה. אפשר היה להרגיש את האווירה של שטייטליה טיפוסית בכל רחבי העיירה, ושפת היידיש נשמעה בכל מקום. כאן נולד שמוליק. אין ספק, שאווירת העיירה השפיעה על חייו בהמשך. יהודי בילגוראיי אהבו את עירם, כפי שאפשר ללמוד מהסיפורים של יצחק בשביס זינגר, שחי בעיירה ושכתב על בילגוראיי כשתיאר את החיים ואת האנשים. יהודי אירופה סבלו ומתו במהלך השואה. אנשים רשעים רצו בהשמדתם לרבות תרבותם וזהותם, ושפתם. שפה היידיש. אנו ברי מזל ומתגאים ששמוליק מגיע מהעיר שלנו. שמוליק הוא שהציל את היידיש עבור העולם המודרני.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03- 6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל
 Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel
 www.bil-is.com

~ 3 ~

בזכות שמוליק ואנשים רבים בעלי רצון טוב מישראל ובילגוראיי (כמו ישראל בר און ורבקה ניב שנמצאים כאן, או ראש עיריית העיר של בילגוראיי יאנוש רוזלאן) אנו מקווים שנוכל לכונן מחדש את זכרם של יהודי בילגוראיי. בשם עצמי, תושבי העיר וראש העיר רוזלאן, אני מודה לך שמוליק על כל מה שעשית למעננו. הכישרון שלך הפך למשימה שאתה ממלא בהצלחה. כולנו מאחלים לך 120 שנה.

ענת עצמון

הניה עצמון

הקהל גודש את "הבימרתף"

ראש העיר רון חולדאי

נשיא המדינה רובי רבלין

מוטי סנדק

ארתור בארה

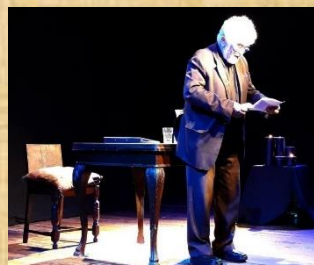
פרופ' גד קינר קיסינגר

השופט אליקים רובינשטיין

שמוליק זוכה לתשואות ופרחים

שמוליק מודה למכבדיו

שמוליק בהופעה במונולוג "יוסל"

רקובר מדבר עם אלוהים"

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03- 6967589 rivka783@zahav.net.il
 ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
 פקס: 03-5718129

~ 4 ~

הודעות מטעם המכון הפולני בתל אביב

אודות המכון הפולני

במטרה להכיר את התרבות הפולנית העכשווית - זו הביקורתית והרדיקלית, התוססת והאינטלקטואלית - המכון הפולני יוזם ותומך במגוון אירועים בחינוך ובכל תחומי האמנויות; קולנוע, אמנות פלסטית, מוסיקה, עיצוב, מחול ותיאטרון. משנת 2000 המכון הפולני הוא שותף נלהב למוסדות התרבות המובילים בישראל. יוזם סדנאות, סיורים מקצועיים ומפגשים בין יוצרים ישראלים ופולנים בכדי לאפשר שיח רב-תרבותי ולקרר בין שתי החברות, תוך כדי הפרייה הדדית. בנוסף, המכון הפולני מציע קורסים ללימוד פולנית, וספריה פעילה לספרים וסרטים מפולין.

כתובת ופרטי קשר של המכון הפולני: בית פסגות, רוטשילד 3 תל אביב 6688106 טל': 03-6962053/9
פתוח: ימים שני-שישי 9:00-16:00. telaviv@instytutpolski.org

סמסטר סתיו בלימודי פולנית: ב 24 באוקטובר תיפתח בת"א שורת קורסים ללימודי פולנית ברמות של מתחילים, מתקדמים ו"מתמחים" - מפגשים שבועיים שיעסקו בדקדוק, שיחה, תרבות פולנית ועוד.

תיאטרון: תאטרון הסימטה יפו. במסגרת פסטיבל התאטרון הבינלאומי "The Big Friends of the Little Theater 2019" יעלה תאטרון Ludowy מקרקוב, את ההצגה "Miss Julie" של אוגוסט סטרינדברג בבימויו של ראדק סטמפיין. המופע יעלה ב-28 באוקטובר בתאטרון הסימטה ביפו, בשעה 20:00 שחקנים: KRYSZTOF PESTA / GUEST, ROKSANA LEFT, MAJA PANKIEWICZ

ספרות: 29 באוקטובר, ספריית בית אריאלה ת"א. מפגש שיוקדש לתרגום החדש של "חנויות קינמון" ו"בית המרפא בסימן שעון החול" של ברונו שולץ בתרגומה של מירי פז שתשתתף במפגש, לצד פרופ' רחל אליאור. במסגרת חברותנו ב"מועדון הספר האירופאי" יתקיים ב-29 באוקטובר בשעה 19:30 בספריית בית אריאלה בת"א.

סדרת מפגשי "מועדון הספר האירופאי" הנה פרי יוזמה משותפת של פולין ושלל מדינות אירופה, המארכת סופרים ויוצרים מרחבי היבשת. המפגש שיתקיים בעברית, בהנחיית אשת הרדיו שירי לב-ארי, יוקדש לתרגום החדש לעברית של שני סיפוריו של ברונו שולץ "חנויות קינמון" ו"בית המרפא בסימן שעון החול". שני הסיפורים המאוגדים בספר אחד רואים אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד ובתרגומה של מתרגמת הספרות מירי פז, אשר תשתתף באירוע לצדה של פרופ' רחל אליאור מהאוניב' העברית. במסגרת האירוע שיתקיים בספריית העיצוב של בית אריאלה, יוקרנו קטעים מתוך סרט האנימציה "רחוב התנינים". הסרט העכשווי של האחים קוואי - תאומים זהים אמריקאים וחלוצי אנימציה הבובות בקולנוע המודרני - שנעשה בעקבות סיפורו של שולץ באותו שם מתוך הספר "חנויות קינמון". ברונו שולץ שכתב בפולנית, פרסם את שני הסיפורים הללו לפני הירצחו בגטו דרוהוביץ' בסוף שנת 1942. שולץ נחשב לסופר גאון, שהסיפורת החד-פעמית, הצבעונית, הבארוקית שלו מסחררת בעוצמתה. הוא היה יהודי-פולני צנוע, מורה לציור בתיכון העירוני המקומי. לימים כתב עליו יצחק בשביס-זינגר (ב-1963, ביידיש, ב'פארווערטס'): "לא קל לסווג את שולץ. אפשר לקרוא לו סוריאליסט, סימבוליסט, אקספרסיוניסט, מודרניסט... לפעמים כתב כמו קפקא, לפעמים כמו פרוסט, ולפעמים הצליח להגיע לעומקים שאיש משניהם לא הגיע אליהם". לספר מצורפת אחרית-דבר מאת דויד גרוסמן. מתוך דברים שנאמרו באירוע לכבוד הספר ב"המגדלור", 10.4.18: "הדמויות המיתיות בסיפוריו של ברונו שולץ מסחררות אותנו בהמראותיהן ובנפילתן, מפתיעות בגלגוליהן ממצאיות לפנטזיה. בכל פיסקה, כמעט בכל משפט, מתבלטות בחירות תרגום מוצלחות במיוחד, זיקות בין מצוללים לתכנים. מירי פז מעניקה לטקסט של שולץ עוצמה נדירה ומוסיקליות קסומה. כל אלה הם פרי כישרון, רגש עמוק וחוכמת לב. הישג אמנותי נדיר" רפי וייכרט, המגדלור, 10.4.18.
המפגש יתנהל בשפה העברית כניסה חופשית בהרשמה מראש במייל - telaviv.librarian@instytutpolski.org - ספריית בית אריאלה, שד' שאול המלך 25, ת"א, ספריית העיצוב.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 5 ~

הכדורגל שהפך למציל

תדיאוש גבטנר היה בן משפחה ידועה בפולין, מבעליו ומקימיו של בית ההוצאה לאור "גבטנר את וולף". הוא היה מרכזי בחיי הקהילה גם הודות להיותו ספורטאי וממקימיו של מועדון הספורט "אפולוניה", הקפטן הראשון של קבוצת הכדורגל שלה. זה היה מועדון שמשך אהדתם של משכילים, עורכי-דין, סוחרים, אמנים ומשוררים, ובניגוד למועדונים אחרים בפולין, שיחקו בשורותיו גם בני מיעוטים אתניים שונים, כולל יהודים. ב-1925, אף הוזמנה קבוצת אפולוניה לטורניר כדורגל בידי אגודת מכבי ורשה, והשיגה את התוצאה 4 : 2 כשגברה על הקבוצה שהגיעה מתל אביב.

אחרי המתקפה הגרמנית על פולין בספטמבר 1939 התנדב תדיאוש גבטנר לצבא הפולני ונלחם בשורות חטיבה 102 של חיל הפרשים. אחרי התבוסה הפולנית, נכלא יחד עם שבויי החטיבה במחנה בליטא, נמלט ממנו, הגיע לוילנה ושם מצא מקלט באחת מחנויות הספרים של "גבטנר את וולף". שם גם החל את פעילותו המחתרית, אותה המשיך גם לאחר שהצליח לחזור לוורשה, ושכללה, בין השאר, הצלת יהודים.

לודביקה אברהמר ובתה אלינה, בת ה-12, הגיעו לוורשה בקיץ 1942 אחרי ששרדו את הטבח בסקבינה ליד קרקוב. הן נדדו בעיר, חסרות ישע וללא קורת גג. בייאווה פנתה אברהמר אל מכר ותיק, מנהל לשעבר ב"גבטנר את וולף". המכר, שלא יכול היה להציע מקלט עבורן, הפנה אותן לביתו של הבעלים, תדיאוש גבטנר. על אף שמעולם לא פגש אותן לפני כן, הסכים מיד לקבלן בביתו. מספר שבועות לאחר מכן, הצטרף אליהן בעלה של לודביקה, סולומון אברהמר, שהצליח לברוח גם הוא מהמחנה בסקבינה.

תדיאוש גבטנר ראה בהצלת יהודים חובה אנושית. הוא ליווה את אברהמר אל המשרד לרישום האוכלוסין ותוך סיכון אישי רב, עזר לו להשיג תעודת זהות תחת שם בדוי. יתרה מזאת, כשנזקק אברהמר לניתוח דחוף בעינו, גבטנר הפעיל קשרים שהיו לו במחתרת הפולנית, כדי למצוא עבורו מנתח שהסכים להגיע אל הבית וביצע את הניתוח לאור נרות. גם כשקבלה המשטרה הפולנית בשנת 1943 מידע ממלשין ואסרה את משפחת אברהמר, הצליח גבטנר לשחד בסכום כסף גדול את השוטרים ולשחררם בטרם יועברו לידי הגסטפו. בפברואר 1944, הצליח גבטנר לארגן עבור משפחת אברהמר מעבר להונגריה, שעד לפלישת הגרמנים לשם, נחשבה למקום בטוח יחסית עבור היהודים.

משפחת אברהמר שרדה את השואה ואחרי המלחמה עלתה לישראל.

כחבר במחתרת הפולנית וקולונל בצבא פולין, לחם גבטנר במרד הפולני באוגוסט 1944 ונפצע קשה בקרבות. ידו ורגלו נקטעו על מנת להצילו מפצעיו, אולם ב-14 באוקטובר 1944, נפטר מפצעיו במחנה שבויים גרמני ליד מגדבורג. באוקטובר 1981 העניק ארגון יד ושם לתדיאוש גבטנר את התואר חסיד אומות העולם.

בשנת 2009 החליט אדם צעיר בשם לוקאש חמיילבסקי, אוהד של קבוצת הכדורגל "פולוניה", לחקור את תולדות המועדון. הוא כתב ליד ושם ושלח תמונות של גבטנר אותן מצא במסגרת מחקרו וכך כתב: "תדיאוש גבטנר מהווה מופת לפטריוט, ספורטאי ואדם והוא דוגמה לכל פולני, ובמיוחד לאוהדי הכדורגל."

מידע בחסות אתר יד ושם.

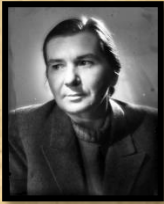
ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 6 ~

הסרט "השלב האחרון" - ונדה יקובובסקה "אם כל סרטי השואה" מהחשובים ביותר שיצאו לאקרנים.

הבמאית הפולניה ניצולת אושוויץ, ונדה יקובובסקה, "השלב האחרון" (Ostatni Etap) מ-1948, סרט העלילה הראשון על אושוויץ-בירקנאו שצולם במחנה עצמו. הסרט מתמקד בגורלן של כמה מאסירות המחנה שחייהן מתנהלים סביב בית החולים של מחנה הנשים ומבוסס על חווייתיה של יקובובסקה, על סיפורים ששמעה מפי אסירות המחנה ועל ראיונות שערכה בשנים שקדמו להפקת הסרט. הסרט הוקרן בפולין, גרמניה, צרפת, איטליה, נורווגיה, ארה"ב ובארצות נוספות, וזכה בפרס בפסטיבל בקרלו ויווארי, בפרס מריאנסקה לאזנה (1948) ובפרס מועצת השלום העולמית (1951). סגנונו ה"ריאליסטי" הקודר של הסרט והדימויים החזותיים המופיעים בו השפיעו על סרטים רבים העוסקים בנושא השואה עשרות שנים לאחר יציאתו לאקרנים. במסגרת המאמר ייבחנו אופי הייצוג הקולנועי המוקדם של אושוויץ-בירקנאו והדימויים שהוא מבקש להנחיל בתודעת הצופים. יושם דגש על אופן התמודדותה של היוצרת עם בעיית ייצוגו המוקדם של המחנה, על הפתרונות שנבחרו ועל המקורות שעליהם הסתמכה היוצרת.

ונדה יקובובסקה, בימאית צעירה, חוותה את שנות הכיבוש הנאצי בפולין על בשרה. בשנת 1939, עם פלישת הגרמנים, הייתה חברה פעילה ובעלת תפקיד במפלגה הקומוניסטית. ב-1942 נתפסה ונאסרה בכלא פאביאק שבורשה. מקץ כמה חודשים, ב-28 באפריל 1943, הועברה לאושוויץ. רישומה כאסירה במחנה מתועד ב-29.4.1943. היא קיבלה את המספר 43311 המחותרת הקומוניסטית הפולנית סייעה לה במחנה, והיא הועסקה בטיפול בנכי מלחמה ובפרטיזנים שנאסרו במחנה. הכשרתה המקצועית כקולנוענית הייתה ידועה במחנה, ואיש ס"ס שהכירה העביר אותה לשמש כצלמת באחד ממפעלי התעשייה שפעלו באושוויץ, שם צילמה צמח שממנו ניסו להפיק גומי לייצור צמיגים, שהיו נחוצים למאמץ המלחמתי הנאצי. עם התקדמות הצבא האדום מערבה פונו רוב אסירי המחנה, וביניהם יקובובסקה, שהועברה למחנה רוונסברוק (Ravensbrück).

לצפייה בסרט: <https://www.youtube.com/watch?v=rfj6Kf35yec>

על הסרט כתב אבנר שביט בקישור - <https://e.walla.co.il/item/3311924>

מתוך אתר יד ושם על הסרט [חינוך והוראה סקירות סרטים "השלב האחרון" - ונדה יקובובסקה]

<https://www.yadvashem.org/he/education/educational-materials/film-reviews/last-stage.html>

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~7~

קורס על יהודים שהצילו יהודים אחרים בתקופת השואה.

יד ושם ועמותת דורות ההמשך מזמינים אתכם לקחת חלק בקורס שנתי בנושא: "הצלה בידי יהודים בשואה בעולם מתפרק" הקורס יעסוק ביהודים שהצילו יהודים אחרים בתקופת השואה. יהודים שסיכנו עצמם במטרה לנסות ולסייע לאנשים שלא הכירו, ולא דווקא לקרוביהם או למכריהם - כל זאת ללא תמורה, גמול או התניה כלשהי למעשיהם. המניע המרכזי לפעילותם הייתה תפיסתם הנכוחה את המציאות, מודעותם לגורל הצפוי לכל היהודים ומחויבותם העמוקה לסולידריות יהודית. הקורס מיועד לבני דורות ההמשך ולציבור הרחב המעוניינים להרחיב את הדעת בנושא השואה, ללמוד, להתחדש ולהתרגש.

פתיחת הקורס: 2019 באוקטובר 30 יום רביעי, א' בחשוון התש"ף, משך הקורס: 20 מפגשים בין השעות 18:00-20:00 ימי רביעי, - ביד ושם, ירושלים.

מועד סיום ההרשמה 27.10.2019 עלות למשתתף 820 ₪: 02-6443146 programs@yadvashem.org.il לפרטים נוספים: נעמה גליל

ייתכנו שינויים בתכנית הקורס הקורס מותנה במינימום משתתפים

תכנית הקורס

- 30.10.2019 – יהודים מצילים יהודים – הערות והארות – ד"ר יעל אורבייטו נידם
- " – 13.11.2019 ילדים בזרועות זרים" – משלוחי הקינדרטרנספורט לבריטניה – נעמה גליל
- " – 20.11.2019 ניסיונות הצלה והתנגדות בידי יהודים בגרמניה" – יוסי גלעד
- " – 04.12.2019 גטו לובלין- הנהגה במבחן" – ד"ר דיוויד זילברקלנג
- " רבנים בתקופת השואה כהנהגה" – ד"ר יוחאי כהן
- " – 18.12.2019 הוועד היהודי הלאומי בוורשה – בסיוע יהודים מסתתרים" – נעם רחמילביץ
- " – 01.01.2020 פעולות ועד ההצלה שעל יד רבני אמריקה" – ד"ר אפרים זורוף
- " – 09.01.2020 סיור במוזיאון לתולדות השואה בדגש יהודים מצילים יהודים – נעמה גליל
- " – 15.01.2020 היעד שנחאי" – גיא שמר
- " – 30.01.2020 מחנכים כמצילים? – חיים מגירה
- " – 05.02.2020 מוזיקה כהצלה" – תמר מצ'אדו
- " – 19.02.2020 הסוהר מבלוק 11" – אמיר השכל
- " – 26.02.2020 הצלה ביוון ועל ידי יהודים יוונים" – ד"ר גדעון גרייף
- " – 04.03.2020 ישראל קסטנר - הפעולות והמחלוקות - אריה ברנע
- " – 18.03.2020 ביקור במוזיאון בית העדות בקיבוץ ניר גלים (הגעה עצמאית)
- " – 25.03.2020 יומני האהבה האבודים מאמסטרדם" – סיפורה של אליס כהן פריא להמן – רון כהן-פריא
- " – 22.04.2020 הצלה בהולנד בידי מחתרות ובודדים" – נני בקמן
- עדותו של חיים רוט ניצול שואה מהולנד ויושב ראש ועד הפעולה להכרת והוקרת גבורתם של יהודים שהצילו את בני עמם בשואה
- " – 06.05.2020 השומר אחי אנוכי" - יהודים מצילים יהודים במחוז מוגילב תחת שליטת רומניה – ד"ר גלי תיבון
- " – 20.05.2019 סיוע והצלה בפלוגות העבודה ההונגריות" - ד"ר רוב רוזט
- " מעל לכל סבל אישי עומד כלל ישראל - גיזי פליישמן וקבוצת העבודה" – נעמה גליל
- " – 03.06.2020 שותים עם המוות לחיים" - מוות, הצלה וחיים במחנה יאנובסקה שבלבוב - ד"ר בלה גוטרמן
- " – 10.06.2020 המדור לחיפוש קרובים – הניסיון להציל את הזיכרון? – ד"ר תהילה דרמון מלכה

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 8 ~

אתר ההנצחה בפלשוב- עצומה לשכנע את תושבי השכונה הגובלת במחנה שלא להתנגד לתכניות ההנצחה ואתר זיכרון.

פלאשוב (בגרמנית: KZ Plaszow; בפולנית: Płaszów) היה מחנה ריכוז ליד העיר קרקוב שבפולין, שפעל החל מקיץ 1942 כמחנה לעבודות כפייה. ב-10 בינואר 1944 הוסב רשמית למחנה ריכוז. האסיר האחרון במחנה גורש לאושוויץ ב-14 בינואר 1945, יום לפני שחרור העיר קרקוב מן הכיבוש הנאצי.
בכל מסעות השורשיים שארגנו ביקרנו בפלשוב. הנה תמונות מהמסע של 2010.

כותבת על כך גב' לילי הבר, יו"ר ארגון יוצאי קרקוב:

"מחנה הריכוז הגרמני לשעבר פלשוב שבקרקוב הוא המחנה היחיד בפולין שלא הונצח עד כה, ואסיריו ונרצחיו לא זכו להשמר בזיכרון ההיסטוריה. בעשורים האחרונים נקטה עיריית קרקוב, שוב ושוב, בפעולות להשבת המקום לזיכרון הקולקטיבי על ידי הקמת אתר זיכרון בשטח המחנה, הקמת מוזיאון שבו תתועד ההיסטוריה של המקום ואסיריו, ושימור שטח שני בתי הקברות היהודיים שעליהם הוקם המחנה. ביצוען של התוכניות, שהוכנו ואושרו, נדחה בשל התנגדויות של תושבי שכונת פלשוב שאינם רוצים בתנועת מבקרים במקום ומעדיפים שטח ירוק לטיולים ופיקניקים במקום בו קבורים אבותינו. פרנסי קרקוב הבטיחו לתושבים פתרונות שונים, אך אלה אינם מקובלים על דיירי השכונה. לאחרונה פרסם המוזיאון מכתב פתוח בנושא, בבקשה לעורר את הציבור להכיר בחשיבות ההנצחה ולאפשר יישום של התוכניות. אנחנו, כמובן, תומכים ביוזמה זו של העירייה, ומבקשים להוסיף חתימות רבות ככל האפשר לעצומה. בקישור שלהלן תמצאו את המכתב הפתוח (בפולנית) שתוכנו המתומצת פרסמנו לעיל. בצד ימין של המכתב אפשר לחתום על ידי כתיבת שם פרטי, שם משפחה, ועיר. אנו מקווים כי חתימות רבות ככל האפשר ישכנעו את דיירי שכונת פלשוב שחשוב להנציח את עברו הנורא של המקום".

https://secure.avaaz.org/pl/community_petitions/Nieograniczona_grupa_os_Apel_o_upamietnienie_ofiar_obozu_KL_Plaszow/details/?fbclid=IwAR1UvOqqkKW-D6ChqyDWkzhUH5MFj6V1RHQoeqYOIDMjcvtrAr_zHJto_SiM

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 9 ~

יהודים במרד ורשה

ב-1 באוגוסט 1944, החל המרד הפולני בורשה.

בין הלוחמים היו יהודים ששרדו בעיר. המכון היהודי היסטורי (ZIH) פרסם בלוג המתאר את הלחימה היהודית במרד.
(<http://www.jhi.pl/blog/2019-08-01-zydzi-w-powstaniu-warszawskim>)

מצורף תרגום המאמר (תודה לגוגל ולרות פרבמן על התרגום ולגיל מארגון מדריכי פולין שהעביר לי חומר זה)
מתוך <http://www.jhi.pl/blog/2019-08-01-zydzi-w-powstaniu-warszawskim>

מחלקת ה-ZOB (אי"ל) העצמאית, הייתה המערך הצבאי היהודי המאורגן היחיד בקרב צבא העם

אסירים ששחרו מגנשובקה. ארכיון ZIH

ב-1 באוגוסט 1944, בשעה 17:00, פרץ מרד בוורשה. בקרב הלוחמים היו גם יהודים. חלקם השתתפו קודם לכן במרד שדוכא בדם בגטו ורשה, ואז פעלו כפרטיזנים בעיר. "אתה לא צריך להיות פסיכולוג" - כתב אנטק צוקרמן על חבריו - "כדי להבין מה האנשים האלה הרגישו. אני מניח שכולם חלמו על רגע שבו יוכלו להילחם בגרמנים. והוא הגיע ב-1 באוגוסט 1944 ונתן להם הזדמנות להגשים את החלום הזה".

לאחר מותו של מרדכי אנילביץ' בבונקר במילה 18, הפך צוקרמן למפקד הארגון היהודי הלוחם. יחד עם צביה לובטקין, מארק אדלמן ועשרות לוחמים נוספים, שהצליחו במאי 1943 לצאת מהגטו הבור, הם התארגנו מיד להמשך לחימה. מחלקת האי"ל (ZOB) העצמאית, כחלק מצבא העם-ארמיה לודובה, הייתה המערך הצבאי היחיד בשורות ההתקוממות שהורכב רק מיהודים. עם זאת, היו הרבה יותר יהודים בקרב המורדים עם פרוץ המרד. רבים מהם התנדבו לכוח הראשון בו נתקלו, ולא שמו לב להקשרים הפוליטיים של הקבוצה. אחרים היו מעורבים בפעילות המחותרת הפולנית הרבה לפני פרוץ המרד.

קשה להעריך כמה יהודים אחזו בנשק באוגוסט 1944. רובם לחמו ומתו עם השמות הפולניים שאימצו במהלך המלחמה. מוצאם היה לעתים קרובות סוד גם לעמיתיהם מהמחלקה. הם פחדו - די בצדק - שאם יהדותם תתגלה, בני לוויה יכולים להתחיל להתייחס אליהם בזלזול או לא לתת להם להילחם בכלל. האיום האמיתי היה שבשלב מסוים מורד יהודי יכול היה להיפגע "כדור תועה", שנורה על ידי אחד מעמיתיו.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 10 ~

להמשך המאבק

אל מגיני גטו וארשה! ליהודים ששרדו בחיים!
זה שלושה ימים עורכת אוכלוסיית ווארשה מאבק
מזוין נגד הכובש הגרמני. מאבק זה - גם מאבקנו
הוא. עברה שנה מאז הרימונו את נס המרד
המהולל בגטאות ובמחנות העבודה, מאז אסרנו
הקרב על חיינו ועל כבודנו, ושוב אנו מתייצבים
יחד עם כל העם הפולני במערכה על החופש. מאות
צעירים יהודים ולוחמי אי"ל עומדים היום שכם
אחד עם חבריהם הפולנים על המתרסים.

ללוחמים שלוחה ברכתנו.

עם כל העם הפולני, אנו נאבקים היום למען
החירות. כל לוחמי אי"ל שנותרו בחיים, וכל הנוער
היהודי המוכשר לקרב, נקרא להמשיך במאבק.
אל יעמוד איש מנגד. הצטרפו לשורות
המתקוממים.

דרך המלחמה - לניצחון, לפולין החופשית,
ריבונית, חזקה וצודקת!

וארשה, 3 באוגוסט 1944 הארגון היהודי הלוחם

אנטק. המפקד

Do obrońców Warszawskiego Ghetta!

Do pozostałych przy życiu Żydów!

Od trzech dni lud Warszawy prowadzi walkę
orężną z okupantem niemieckim. Bój ten jest
i naszym bojem. Po upływie roku od pełnego
chwaty oporu w ghetlach i obozach „pracy”,
od obrony życia i godności naszej, stoimy dziś
współ z całym Narodem polskim w walce
o wolność. Setki młodzieży żydowskiej i bojo-
wników Z. O. B. stoją ramię w ramię ze swymi
polskimi towarzyszami na barykadach. Walczą-
cym nasze bojowe pozdrowienie.

Wzywamy wszystkich pozostałych jeszcze
przy życiu bojowców Z. O. B. oraz całą zdolną
do walki młodzież żydowską do kontynuowania
oporu i walki, od której nikomu nie wolno stać
zdale. Wstępujcie do szeregów powstańczych.
Przez bój do zwycięstwa, do Polski wolnej,

כרוז של הארגון היהודי הלוחם

התפקידים שקיבלו החיילים היהודים שנלחמו בשורותיהם היו שונים מאוד. בחלק מהיחידות הייתה שותפות מלאה,
שהתחזקה עוד יותר בגלל הלחימה באויב המשותף. גם האסטרטגיות של המורדים היהודים היו שונות. שמואל וילנברג, חייל
הצבא הפולני במערכה בספטמבר ומשתתף במרד בטרבלינקה, שהצטרף לגדוד AK Ruczaj, השתמש בשמו האמיתי. הוא
לא רצה למות - כפי שאמר שנים אחר כך - Ignacy Popow, שהיה שמו הפיקטיבי במסמכיו.

במרד ורשה השתתפו לא רק גברים יהודים, אלא גם נשים יהודיות. "בשבע שמעתי יריות" - כתבה עדינה בלדי-שוויגר, רופאה
ואשת קשר ל-ŻOB - "רצתי למדרגות. לא אשכח את הרושם הזה. הוא רץ במדרגות - קצין פולני! במדי חטיבת הקרפטים!
כולם בכו ואני איתם. במרתף הוקם בית חולים שדה. ניגשתי למפקד. זה היה רב סרן "Pobóg", הצגתי את עצמי, אמרתי מי
אני ומיד צורפתי לצוות בית החולים".

גם ילדים ובני נוער יהודים הצטרפו לשורות המורדים, ממש כבני גילם הפולנים. ידועים באומץ ליבם היו אחים זלמן "מיקי"
ופרץ "המתחמק" הוכמן, שלאחר חיסול הגטו סחרו בסיגריות בכיכר שלושת הצלבים למען הישרדותם. עם פרוץ המרד
הצטרפו מיד למאבק בגרמנים. הם שירתו כקשרים בגדוד Sokół שפעל באזור Śródmieście, תחת פיקודו של הקצין האגדי
אנטוני גודלבסקי.

המורדים. המקור ZIH

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129

~ 11 ~

ברחבות המרד בוורשה ניתן היה לשמוע דיבורים בשפות של מדינות שנכבשו על ידי גרמניה- הונגרית, יונית או צרפתית. יהודים הועברו ממולדתם לאושוויץ, ואז הועברו למחנה הריכוז ורשה, שם הועסקו האסירים בעבודות ניקיון בהריסות הגטו לשעבר. ב-5 באוגוסט תקף גדוד הצופים "Zośka" את גנשובקה ושחרר 348 יהודים שנכלאו במקום. רובם המכריע הצטרף למורדים. עבור הפולנים מרד ורשה היה התקוממות פטריוטית שהביאה להרס העיר. הקרב במרד ורשה, אפשר ליהודי ששרד בוורשה, לצאת מהמחבוא ולהחזיר לעצמו את זהותו. אלה שהצליחו לשרוד את חורבן בני עמם, אחזו בנשק להילחם יחד עם הכוחות הפולנים בכדי לחפש נקמה בגרמנים. "אני יודעת שלרוב האנשים זו הייתה תקופת הייסורים הנוראיים ביותר. אבל מבחינתי זו הייתה תקופה נפלאה של חופש שחזר", כתבה שנה לאחר המלחמה זופיה סמשיין, ששחררה מגנשובקה.

לכל חברינו איחולי חג שמח ושנה טובה

בברכה

רבקה ניב וישראל בר-און

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il
פקס: 03-5718129